

15. 4. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Evropské mezinárodní právo soukromé část. I

Název evropské mezinárodní právo soukromé se může laikovi na první pohled zdát „mírně zmatený“ a může vyvolávat otázku, jak může být něco evropské a zároveň mezinárodní. Pojem mezinárodní právo soukromé jsem vymezil již v předchozím odstavci. Připojením přívlastku evropské máme na mysli to, že se v daném případě jedná o unifikované normy mezinárodního práva soukromého, které byly sjednány členskými státy EU za účelem naplňování cílů ES/EU.

Účelem tohoto článku je základním způsobem vymezit pojem evropského mezinárodního práva soukromého a stručně identifikovat cíle a význam evropského mezinárodního práva soukromého pro rozvoj evropské integrace. Článek dále uvádí nejdůležitější prameny evropského mezinárodního práva soukromého a zabývá se vlivem přijetí Amsterdamské smlouvy na rozvoj evropského mezinárodního práva soukromého.

Mezinárodní právo soukromé

Dříve, než se pokusím definovat pojem evropské mezinárodní právo soukromé, rád bych se v nástinu stručně zmínil o tom, co je *mezinárodní právo soukromé*.

Hlavním účelem a úkolem mezinárodního práva soukromého je řešit situace, kdy na soukromoprávní vztah dopadá více než jeden právní řád a je třeba určit, kterým právem se daný vztah bude řídit (rozhodné právo), neexistuje-li přímá mezinárodní úprava. K určení rozhodného práva, tj. práva, kterým se bude daný vztah řídit, používá mezinárodní právo soukromé *kolizní normy*. Kolizní normy neupravují práva a povinnosti účastníků mezinárodních soukromoprávních vztahů, ale pouze určují rozhodné právo. Kolizní normy představují základní metodu úpravy mezinárodního práva soukromého. Dalším způsobem úpravy soukromoprávních mezinárodních vztahů jsou *normy přímé*. Normy přímé již obsahují hmotněprávní úpravu, tj. stanoví přímo práva a povinnosti účastníků vztahů. Přímé normy mezi sebou obvykle sjednávají jednotlivé státy, a mají tedy mezinárodní původ. Za součást mezinárodního práva soukromého je tradičně také považováno mezinárodní právo procesní.

Názorně lze podle mého názoru mezinárodní právo soukromé definovat také tak, že je určeno k právnímu řešení mezinárodních sporů a upravuje tři základní okruhy otázek: (i) soudy kterého státu jsou příslušné k řešení daného sporu, (ii) hmotné právo kterého státu je třeba pro daný spor použít a (iii) v jakých státech bude možné vykonat rozhodnutí vynesené soudem určitého státu.

Pojem evropského mezinárodního práva soukromého

Název evropské mezinárodní právo soukromé se může laikovi na první pohled zdát „mírně zmatený“ a může vyvolávat otázku, jak může být něco evropské a zároveň mezinárodní. Pojem mezinárodní právo soukromé jsem vymezil již v předchozím odstavci. Připojením přívlastku *evropské* máme na mysli to, že se v daném případě jedná o unifikované normy mezinárodního práva soukromého, které byly sjednány členskými státy EU za účelem naplňování cílů ES/EU.

Je třeba si uvědomit, že úprava naprosté většiny otázek soukromého práva hmotného i procesního je stále v pravomoci jednotlivých členských států, a proto také tyto úpravy vykazují značné rozdíly. To je však velkou brzdou a překážkou k řádnému fungování společného vnitřního trhu a vytvoření hospodářského prostoru bez vnitřních hranic. Vznik jednotného soukromoprávního evropského kodexu, obsahující jednotnou úpravu otázek civilního práva pro celý prostor ES/EU, je však zatím v nedohlednu.

Rozdílnost v právních rádech jednotlivých členských států často odrazuje především malé a střední podnikatele, kteří si nemohou dovolit nákladné služby velkých mezinárodních právních kanceláří, od uplatňování svých práv proti jejich smluvním partnerům v ostatních členských státech. Vědomí nákladnosti a složitosti případných právních sporů s obchodními partnery často vede k tomu, že menší a střední podnikatelé ani raději své aktivity do jiných členských států nerozšiřují.

S vědomím, že rozdílnost v právních úpravách soukromého práva v jednotlivých členských státech je velkou překážkou fungujícího vnitřního trhu a dále s vědomím, že docílit jednotné úpravy v otázkách věcné úpravy otázek soukromého práva, je v současné době nereálné, se členské státy rozhodly alespoň o unifikaci norem mezinárodního práva soukromého. Nespornou výhodou kolizní úpravy je totiž skutečnost, že je relativně jednodušší a snazší dosáhnout její unifikace, než je tomu v oblasti věcné úpravy.

Evropské mezinárodní právo soukromé se tedy částečně pokouší překlenout rozdílnost v právních úpravách jednotlivých členských států.

Přestože tedy jednotlivé členské státy EU stále mají různé právní úpravy soukromého práva hmotného a procesního, velmi zjednodušeně řečeno, strany právních vztahů s pomocí evropského mezinárodního práva soukromého jsou alespoň s to, a to již při uzavírání smlouvy, schopny identifikovat: (i) soudy jakého(jakých) států budou pro případný spor příslušné, (ii) jakým právem se jejich právní vztah bude řídit, a (iii) jakým způsobem, za jakých podmínek a v jakých členských státech bude možno soudní rozhodnutí vykonat.

Jak vyplývá z výše uvedeného, za stavu, kdy unifikace norem soukromého práva v jednotném evropském kodexu je zatím v nedohlednu, přispívá evropské mezinárodní právo soukromé především k právní jistotě při uzavírání a obchodování ve společném prostoru Unie.

Autor:

Alois Šatava, advokátní koncipient, advokátní kancelář Glatzová & Co., Praha

Další články:

- [Postavení finančního arbitra v kontextu nařízení Brusel I bis - Funkční pojetí „soudu“, osvědčení podle čl. 53 a možnost výkonu nálezu v jiných členských státech EU](#)
- [ESG Simple jako praktická opora pro ESG reporting malých a středních podniků](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)